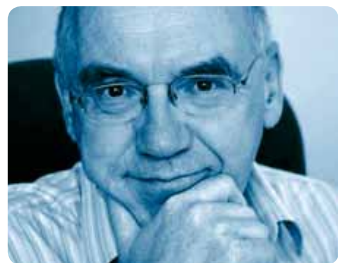

Korupce je rakovinou, která destruuje naši společnost se stejnou razancí jako druhy monokulturní vláda jedné strany a její plánovitě hospodaření. Pod

taktovkou korupce je skutečný trh nahrazován svojí karikaturou. O vítězi nerozhoduje cena a kvalita nabízené služby či výrobku, ale výsledek kuloárního jednání o výši provize a bezpečnosti jejího předání. Je jistě naivní snít o naprostém vykořenění korupce, ta se objevuje všude tam, kde rozhoduje našinec, a nikoli „neviditelná ruka“ trhu, ale můžeme jí výrazně zmenšit velikost výběhu.

V rozvinutých demokraciích je korupce problémem státních zakázek a prebend politiků, ale do všedního chodu společnosti systémově nezasahuje. V dobách socialismu se korupční jednání stalo normou všedního dne – vzpomeňme na tvrdé sparty, podpultová játra a služby OPBH. Naši smůlou je, že přes dvacetiletku budování kapitalismu se korupce nevrátila do své přirozené rezervace a ve zdravotnictví si dává obzvlášť na čas. Vážné znepokojení nevyvolávají ani tak jednotlivé kauzy ilustrující korupci na jednotlivých úrovních zdravotnictví, ale míra cynismu, se kterou se na korupční jedná-

ní nahlíží. Korupce přestává být kriminálním činem, ze strachu tutlaným před okolím, a stává se obecně sdílenou realitou, ve které je potřeba se naučit chodit.

Jsem přesvědčen, že hlavním motorem probíhající doktorské rebelie nebyly platové požadavky odborářů, ale frustrace z práce v nepřehledném prostředí, ve kterém se něco jiného říká a něco jiného dělá, kde šéfové nepracují pro blaho organizace, kde kvalita práce nerozhoduje o úspěchu, kde drzé čelo je lepší než poplužní dvůr. To je dobrá zpráva, která dává naději, že se ve zdravotnictví rodí síla schopná posunout je na cestě od přidělového systému k regulovanému trhu a dotáhnout tak nedokončené reformy ze začátku devadesátých let do vítězného konce.

Vypustit na korupci vlčáky represe a zkomplikovat jí život rafinovanějšími podmínkami veřejných soutěží je jistě potřeba, ale daleko účinnější je její systémové odsouzení k neužitečnosti. Korupci nesvědčí prostředí, ve kterém každý rozhoduje jenom o „svých“ penězích. Potřebujeme pojišťovny, které budou existenčně závislé na schopnosti efektivně zajišťovat péči pojištěncům, dobře hospodařící nemocnice budující si dlouhodobou pověst kvalitou péče o pacienty a pacienty, kteří na sebe vezmou nejen výsady zákazníků, ale i jejich odpovědnost. No a samozřejmě stát, který nastaví pravidla, bude dohlížet na jejich dodržování a dokáže se do zdravotnictví přímo nevměšovat.

*Příjemné počtení přeje
MUDr. Pavel Vepřek*

Jak vykázat korupci ze zdravotnictví?

Alena Dernerová

úhel pohledu

Petr Holub

volné fórum

Pavel Zeman

Josef Mrázek

Jan Hnízdl

Jakub Lichnovský

Michal Babák

Miroslav Černý

právní okénko

Právo a korupce

úhel pohledu

MUDr. Alena Dernerová
senátorka, Senát PČR

Kontrolní postupy a kontrolní činnost při čerpání finančních prostředků z EU na nákup zdravotnických přístrojů

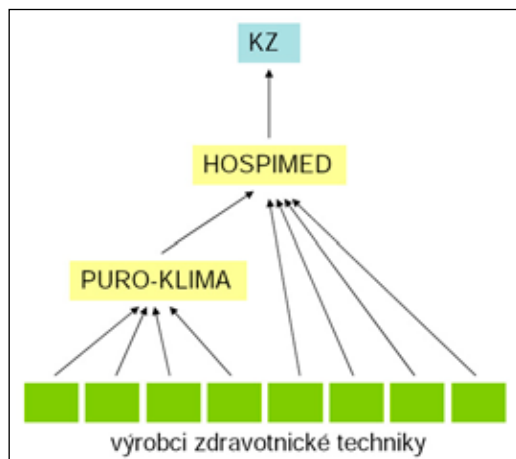
Kde v podmínkách České republiky můžeme hledat kontrolu využití veřejných finančních prostředků?

Ze zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje: Kontrola je zmíněna jen na úrovni Úřadu regionální rady, který je podřízen Regionální radě. Další možnost kontroly je na ministerstvu financí, ale jen na úrovni oddělení. Můžeme pokračovat dále a oslovit další instituce.

Transparency International (TIC), Antimonopolní úřad (ÚOHS), Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ), kontrolní výbor Parlamentu ČR, hospodářský výbor Parlamentu ČR, zdravotní výbor Parlamentu ČR.

Tyto všechny instituce jsem oslovila v kauze Krajská zdravotní, ale výsledek byl s nulovým efektem. Proto jsem se obrátila na Antidefundační úřad při Evropské komisi (OLAF). K případu KZ byl přidělen nejprve litevský vyšetřovatel a po mých opakovaných telefonátech slovenská vyšetřovatelka. Musím podotknout, že u OLAF

nepracuje žádný český vyšetřovatel! Na OLAF byla poslána podrobná dokumentace, včetně jednoduchého grafického znázornění neefektivních nákupů a tabulky.

I z těchto dílčích údajů je evidentní, že přístroje **byly předraženy v průměru o více než 30 %** oproti ceně přístroje zakoupeného přímo od výrobce, a to nepočítáme s možností množstevní slevy, která by cenu měla proti ceně obvyklé ještě snížit! Oněch 30 % představuje hodnotu **minimálně 100 000 000 Kč**.

Důležité je pochopit princip institutu veřejné zakázky jako nástroje k dosažení nejnižší možné ceny a současně nejvyšší možné kvality

POROVNÁNÍ CEN POMOCÍ NEZÁVISLÝCH ODBORNÍKŮ

Typ přístroje	Umístění	Cena pro KZ (CZK)	Cena zjištěná (CZK)
MR přístroj	Ústí, RDG	44 000 000	23 600 134
CT spirální 16řezové	Děčín, RDG	16 008 584	10 008 819
Pojízdný RTG přístroj	Děčín, interna	2 000 000	1 300 000
Digitální skiagraf	Most, RDG	10 639 925	6 600 000
Ventilátor plicní	Most, ARO	803 337	600 000
Lůžko resuscitační	Most, ARO	333 469	250 000
Inkubátor std. péče	Most, dětské	570 518	400 000
Monitor transk. plynů	Most, dětské	579 306	400 000
Odsávačka	Most, chirurgie	50 621	40 000
Nebulizátor	Most, chirurgie	28 554	20 000
Dávkovač injekční	Most, chirurgie	28 049	20 000

V západní civilizaci jsou dvě možné situace:

- a) zadavatel má omezené finanční prostředky a sleduje co nejnižší cenu
- stanoví minimální technické požadavky, které umožní účast většího počtu uchazečů
 - cena je jediným kritériem hodnocení
 - získá nejnižší možnou cenu, obvykle ještě nižší, než očekával
- b) zadavatel má přesně určené finanční prostředky a chce za ně nakoupit nejvyšší možnou kvalitu
- stanoví minimální technické požadavky, které umožní účast většího počtu uchazečů
 - kromě ceny určí i další kritéria, aby mohl hodnotit i kvalitu
 - získá za určené finanční prostředky vyšší kvalitu než minimální požadovanou

V ČR je možná ještě tato varianta:

- c) Zadavatel má přesně určené prostředky z EU, které hodlá zcela vyčerpat, avšak ne překročit, kvalita ho nezajímá, protože ho zajímá něco zcela jiného, trvá pouze na splnění minimálních požadavků:

- stanoví minimální technické požadavky
- zakázku řeší zásadně jako celek, v žádném případě ji nerozdělí na více menších zakázek podle typu komodit (např. samostatně monitorovací přístroje, samostatně postele, samostatně dýchací přístroje, samostatně RTG apod.)
- stanoví takové kvalifikační požadavky, které může splnit pouze předem vybraný dodavatel

Výsledek:

- zvítězí předem domluvený dodavatel, který se jako jediný účastní veřejné zakázky
- formálně je vše v pořádku, což potvrdí i ÚOHS
- je dodáno pouze to, co bylo požadováno, víc ani šroubek
- zadavatel (a jeho zřizovatel) i dodavatel jsou spokojeni
- **zdravotníci se diví, že přístrojů je nějak málo a jsou špatně vybavené**
- **všechno ale perfektně sedí, ovšem kromě cen – ty jsou podezřelé!**

Příklady nákupů do nemocnic přímo řízených ministerstvem zdravotnictví via firmou Hypokramed, s. r. o.

Zadavatel	Předmět zakázky	Počet nabídek	Cena bez DPH v tis. Kč (reálná cena)	Zadání	Výrobce
Nemocnice Na Homolce	RF – stíněná kabina pro MR	1	7.336 (do 2.000)	11.08	GE
ÚVN Praha	Endo-skiaskopická vyšetřovna	1	19.953 (14.700)	11.08	Siemens
FNKV Praha	Kardio-angiografický komplet	1	25.006 (20.400)	11.08	Philips
FN Plzeň	CT 128-slice	1	33.200 (25.000)	12.08	Siemens
FNKV Praha	CT 128-slice	1	33.695 (25.000)	12.08	Siemens

Příklad: CT Siemens Somatom Definition AS+128- slice

	Datum	Cena bez DPH v tis. Kč	Soutěž
FN Ostrava	12.07	38.711	modernizace
FN Plzeň	12.08	33.200	koupě
FNKV Praha	12.08	33.696	koupě
Karlovarská krajská nemocnice, a. s.	2009 proběhla soutěž	25.000	soutěž

Vyhodnocení: Nákupy FN CT Siemens Somatom Definition AS+128- slice v ceně 33.200 až 38.900 tis. Kč.
Reálná cena (KV) 25.000 tis. Kč.

Závěr: Při aplikaci varianty C lze následně aplikovat § 127 a § 255 trestního zákona:

§ 127 – **porušování závazných pravidel hospodářského styku**, v tomto případě zvýhodnění jednoho soutěžitele před dalšími, které spočívalo v tom, že ostatním soutěžitelům nebylo umožněno účastnit se veřejné zakázky (nastavením kvalifikace a nerozdělením zakázky);

§ 255 – **porušování povinnosti při správě cizího majetku**, čímž vznikla škoda ve výši cca 100 mil. (nedošlo ani k navrácení nevyčerpaných finančních prostředků, ani k nákupu kvalitnějších přístrojů)

Kompletátorské firmy pohybující se na českém trhu jsou Hypokramed, s. r. o., Transkontakt-medical, s. r. o., Puro-klima, a. s., Hospimed, s. r. o.

Jak je vidět v tab. na str. 3, **MZd umožňovalo (umožňuje?) předražené nákupy zdravotnické techniky a přístrojů o 35 %!**

Další příklady – CT, magnetické rezonance, mamografie, lineární urychlovače, angiolyky.

Níže uvedená tabulka ukazuje, že počet nákupů od výrobců klesá od roku 2002 ve prospěch „kompletátorů“, zejména ve fakultních nemocnicích. Zatímco v letech 2002–2007 činilo procento nákupů od kompletátorů 25 %, v roce 2008 již toto procento stoupá na 72 %!

S tím souvisí i počet soutěží při výběrovém řízení. V letech 2002–2007 se soutěžilo ve fakultních nemocnicích v 77 % VŘ a v ostatních nemocnicích v 72 %, v roce 2008 se soutěží ve FN jen ve 22 % případů a ve zbylých VŘ má pohodlnou pozici pouze jediný uchazeč.

Také tzv. technické zhodnocení má negativní tendenci. Tímto názvem, nebo také upgrade přístroje, se často obchází řádné výběrové řízení, protože starý přístroj se odveze a místo něj

předem vybraná firma dodá zbrusu nový za vyšší cenu, než kdyby proběhla řádná soutěž. V letech 2002–2007 p r o b ě h l o „technické zhodnocení“ ve FN cca dvakrát za rok, v roce 2008 je to již pětkrát v jednom roce!

Alena Dernerová

Závěrem

Chybí řádná kontrola veřejných zakázek, které se stále více realizují buď bez výběrového řízení, nebo jen s jediným, předem domluveným kompletátorem, což významně zvyšuje cenu přístrojů a odčerpává ročně cca 1 miliardu Kč ze zdravotnictví. Samozřejmě by se toto nemohlo dít bez politického souhlasu vládnoucích stran a bez pocitu beztrestnosti těch, kteří neefektivně mrhají veřejnými financemi. Nabízí se tak otázka průhlednosti financování politických stran.

Řešením by mohlo být schválení již vypracovaného zákona o řídicím a kontrolním systému veřejné správy. Návrh zákona byl sepsán na ministerstvu financí již v roce 2009 a jeho kvalitu ocenila Evropská komise i Světová banka a měl by být součástí protikorupční strategie vlády.

Zdá se ale, že pro přijetí tohoto kvalitního zákona chybí politická vůle. Jako senátorka udělám vše, aby byl nový zákon přijat. Pokud přijat nebude, pak pouze sliby-chyby!

	Fakultní nemocnice 2002–2007	Ostatní zařízení 2002–2007	Fakultní nemocnice 2008
Počet nákupů	60	25	18
– od výrobců	45	16	5
– od kompletátorů	15	9	13
„Technické zhodnocení“	13	4	5
Účastníci VVŘ			
– jediný	24krát	7krát	14krát
– více = soutěž	46krát	18krát	4krát

Petr Holub
 novinář, Aktuálně.cz

Tři rozměry korupce ve zdravotnictví

1. Zakázky zdravotních pojišťoven

Rozdělují 200 miliard na zdravotní péči bez veřejné kontroly. Není zodpovězena otázka, proč se navyšují platby konkrétním nemocnicím. Zrušením paušálů v roce 2007 se neprůhlednost systému ještě prohloubila.

2. Falšování úvazků lékařům

Gogolovský příběh mrtvých duší v moderním vydání. Nemocnice zároveň vykazují větší počet atestovaných lékařů, aby jim pojišťovny platily provoz, zároveň rozdělují minimální „nevolnické“ úvazky lékařům bez atestace. Je to otázka posledních deseti let.

3. Nákupy přístrojů, materiálu a léků

Roční útrata za přístroje dosahuje minimálně 15 miliard. Veřejné zakázky pouze „na oko“, existuje zde velmi efektivní klientelistický systém přerozdělování. Obdobné poměry při nákupech léků. Rozšíření korupce během přílivu evropských dotací.

Petr Holub

volné fórum

V tomto čísle odpovídají naši respondenti na tyto otázky:

1. *Je korupce opravdu vážným problémem našeho zdravotnictví?*
2. *Jaké kroky by vedly k jejímu skutečnému potlačení?*
3. *Co brání jejich realizaci a jakou máme naději, že se jich dočkáme?*

*JUDr. Pavel Zeman,
 nejvyšší státní zástupce*

odpovědi Pavla Zemana:

1. Korupce v jakémkoliv oboru lidské činnosti je vážným společenským problémem, a to nejen z hlediska obecné morálky, ale i z hlediska fungování

systému zdravotní péče a v neposlední řadě také z hlediska uplatnění možné trestněprávní odpovědnosti. Z tohoto pohledu nelze oblast zdravotnictví vyjmát z jiných společenských vztahů či poměřovat závažnost a význam korupce např. ve státní správě a ve zdravotnictví. V konkrétních podmínkách však bude jistě důležité pojmenovat určité jevy ve zdravotnictví, zda se skutečně jedná o korupční jednání a v čem spočívá – ať už ve vztahu lékař–pacient, či ve zdravotnickém systému (zadávání veřejných zakázek, hospodaření s majetkem apod.). Teprve pak můžeme hovořit o možném významu a dopadu korupce na chod zdravotnictví jako takového.

2. V boji s korupcí obecně platí, že rozhodujícím faktorem je odstranění příčin, které ke korupce vedou, a teprve sekundárně se mohou uplatnit i represivní prostředky ve formě trestního postihu, který má ovšem pouze minimální preventivní účinky.

Vzhledem k tomu, že nejsem odborníkem na problematiku zdravotnictví, netroufám si přesně pojmenovat možné kroky, které by vedly k odstranění korupce. Jisté je, že zprůhlednění a zjednodušení financování zdravotnictví by korupčním praktikám mohlo zamezit, stejně jako zefektivnění lékařské péče. Důležitým prvkem je i samotné povědomí občanů – pacientů, kteří by se měli stát rovnocennými partnery zdravotnických

pracovníků a domáhat se odpovídající lékařské péče.

3. Souvisí s odpovědí ad 2.

*Mgr. Jakub Lichnovský,
advokát, PRK Partners*

odpovědi Jakuba Lichnovského:

1. Domnívám se, že korupce je v současné době vážný problém celospolečenský a ve zdravotnictví se objevuje v obdobné míře jako v jiných odvětvích. Korupce je přítomna ve všech sférách veřejného sektoru, kde dochází k většímu přerozdělování prostředků a není zajištěna transparentnost a kontrola, která musí být okamžitá. Ve zdravotnictví je tento problém horší s ohledem na fakt, že prostředky na léčení chybějí a má to dopad na kvalitu léčby a zdravotní stav pacientů. Pacienti také korupci považují za velmi nespravedlivou a narušuje to jejich pocit sounáležitosti s ostatními občany. Ve zdravotnictví je několik oblastí, kde je korupce vidět. Objemově největším problémem jsou veřejné zakázky na dodávky zdravotnického materiálu včetně léků a nákup zdravotnické techniky, určování výše úhrad atd. Vedle toho existuje korupce „v malém“, která se projevuje ve stimulaci

pracovníků ve zdravotnictví různými formami plnění při urychlení výkonů, předepisování léků atd. Tyto drobnější formy mají velký vliv na chování občanů a pacientů, i když objemově nepůjde o tak velké prostředky.

2. Je to několik současných kroků: obecně zajištění transparentnosti, možnosti pro srovnání podmínek, jasný systém prokázání odpovědnosti ve vztahu ke konkrétní osobě a možnost rychlého postihu a vymáhání práva, včetně zabavení majetku neoprávněně nabytého. Prakticky se jedná o povinnost uveřejňovat veškeré údaje (včetně uzavřených smluv a odměn) na internetu všemi veřejně financovanými institucemi včetně zdravotních pojišťoven. Povinnost občanů prokázat nabytí svého majetku finančnímu úřadu (pod sankcí maximálního zdanění a ne nutně zavírání lidí do vězení a neefektivní prokazování jejich viny), schopnost policie využít materiálu shromážděného jinými státními orgány, hlavně finančními úřady (to se snad nyní stane skutkem), jasná osobní odpovědnost a vytvoření výkonné složky policie, která na korupci bude systematicky pracovat. V neposlední řadě je to zefektivnění systému státní správy, soutěže mezi zdravotními pojišťovnami a společenské uznání osob, které si dovolí porušit „systém“.

Nutně potřebujeme signály změn a pozitivní příklady, které odradí osoby zneužívající systém od takových praktik. Potřebujeme několik exemplárních případů řádného vyšetření korupce, nebo dokonce už jen prošetřování korupce, nebo pouze odvolání z funkce při nedodržování transparentních pravidel. Řada korupčních jevů tak ustane a nebude se objevovat.

Nevěřím však jen v sílu represivních kroků. Zamezení korupce ovlivňuje významně možnost získat službu férovým způsobem zejména v soukromých zdravotnických zařízeních, která umožní občanům volbu korektně si zaplatit za nadstandardní služby, kterých lze jinak dosáhnout jen ve státních zařízeních. Jen dodám, že musí zůstat silný kmen státních zdravotnických zařízení, rovnoměrně rozmístěných na území ČR a poskytujících služby na dobré úrovni všem. Divoká privatizace zdravotnictví je jevem s vysokým korupčním potenciálem a nevratnými důsledky.

3. Ve společnosti je velká touha po změně, proto bych rád byl optimistou a věřím, že obrovskou sílu má každý z nás. Svůj postoj k těmto věcem je nutné dát najevo v každodenním životě a podpořit jiné slušné lidi. Nikdo jiný to za nás neudělá. Systémové změny jsem uvedl výše a doufám v rychlé zavedení prokazování původu majetku a konkurenci mezi zdravotními pojišťovnami.

odpovědi Josefa Mrázka:

1. Korupce jako prostředek k získání něčeho, co by člověk správně neměl dostat, nebo k získání výhody poškozující ostatní zúčastněné je vážným problémem všude. Ve zdravotnictví se její následky štěpí na dva směry. Jeden směřuje k nerovnému přístupu ke zdravotní péči a druhý vyúsťuje do zvýšení nákladů na obstarávání zdravotní péče. Ministerstvo zdravotnictví se zaměřuje na korupci menšího formátu, se kterou občané přicházejí více do styku. Mnohem nebezpečnější je však korupce, která otevírá možnosti odsávání velkých peněz ze zdravotnictví a usiluje o změnu vlast-

nických struktur. Je lépe utajená, jak je to u organizovaného zločinu obvyklé, a tak se o ní dozvídáme sledováním činnosti politiků a představitelů státní správy. Dělalji věci, které poškozují obyvatelstvo, jehož zájmy mají hájit, a nedá se to vysvětlit jinak než přílivem korupčních peněz na stranická i individuální konta a platbami na hotovosti.

*Ing. Josef MRÁZEK, CSc., vice-
prezident, Svaz pacientů ČR*

2. Občané si nechávají sprosté a nelogické neřešení nepravostí líbit, protože jsou udržováni v klamu soustavným lhaním. Umění lhát a žvanit se stalo významnou výzbrojí politika i reprezentantů státní správy. Cesta k nápravě je blokována stavem sdělovacích prostředků, které se z hlouposti privatizátorů v devadesátých letech staly vlastnictvím silného kapitálu a jeho zájmy prosazují. Není prakticky žádný nezávislý tisk, a dokonce i veřejnoprávní televize má do nezávislého média daleko. Sledovanost slabých zbývajících zdrojů objektivních informací, například internetového deníku Britské listy, je malá. Manipulace s veřejným míněním je stále úspěšná. Ale

příklad Skandinávie, zejména Finska, ukazuje, že po politických lze požadovat poctivý znalostní přístup k řešení a práci ve prospěch obyvatele. Zajímáme se, jak se to Finům podařilo.

3. V cestě stojí nevědomost občanů. Dokud budou volit podle toho, jak jsou zmanipulováni, anebo se spokojí s nahrazením špatné vlády vládou jen o něco méně špatnou, finské hospodaření z toho nebude. Potřebujeme něco obdobného, jako bylo národní obrození v devatenáctém století, kdy skoro poněmčený národ vstal z popela. Teď jde o obrození ducha a nástroje k tomu jsou, jen byly dosud použity k méně dobrému účelu. Jde o to, dát je do správného pohybu. Nebude potřeba řešit zvlášť korupci ve zdravotnictví, jestliže oživíme to dobré, co ve veřejném mínění je zašlápnuté někde na dně.

Michal Babák, poslanec, PSP

odpovědi Michala Babáka:

1. Korupce je vážný problém a jejím odstraněním by se bezesporu vyřešil nedostatek financí, a to ve všech resortech.

2. Prosazení protikorupčního balíčku Ministerstva vnitra ČR na Ministerstvo zdravotnictví ČR

a všechny zdravotní pojišťovny.

3. Realizaci momentálně nebrání téměř nic. Jsou tu však některé osoby, které mají jistý vliv a současný stav jim vyhovuje, tudíž nehodlají nic měnit.

odpovědi Jana Hnízдила:

1. Korupce je nejvážnějším problémem naší společnosti. Podle aktuálních údajů jsme se v žebříčku hodnocení její míry propadli na třiapadesáté místo (ze 178 hodnocených zemí). Lépe jsou na tom dokonce Omán, Botswana, Seychely a Bhútán. Zdravotnictví je zrcadlem stavu společnosti. Je korupcí těžce nakažené. Infekce se šíří od drobných dávků lékařům v ordinacích, přes provize za předepsané léky, výlety do exotických zemí, zmanipulované klinické studie a výběrová řízení, jak je bezelstně popsal ředitel FN Motol Ludvík. Podle střízlivého odhadu Transparency International ČR nás korupce ve zdravotnictví každoročně přijde na 27 miliard. Peníze pak nutně chybějí na platy zdravotníků. Především je to ale obrovský hazard se zdravím. Ohrožuje každého z nás. Je to hrozivé vysvědčení naší politické reprezentace. Je to ale také vysvědčení naší lhostejnosti, pasivity a strachu proti korupci vystoupit.

2. Protikorupčních zákonů, deklarací a kodexů máme víc než dost. Problém je v tom, že nejsou respektovány. Policie nešetří. Soudy nesoudí. Zaměstnávají je spory o to, jestli je označení „justiční mafie“ přijatelné a výstižné. Já si myslím, že ano. Všechny velké korupční kauzy totiž vyšly najevo díky investigativním žurnalistům – panu Klímovi, Kroupovi, Landovi, Kmentovi a dalším. Koncem ledna zveřejnil reportér ČT Landa příběh pacienta, od kterého ošetřující urolog cynickým způsobem vymáhal

peníze za operaci. Neměl pro ni zajištěné odpovídající podmínky. Hořovická nemocnice ji dokonce neměla vůbec nasmlouvanou. Policie o případu věděla dva měsíce a nekonala. K akci ji přiměl až tlak reportéra Landy.

MUDr. Jan Hnízdil, Centrum komplexní péče Dobřichovice

Ani odhalení investigativních žurnalistů už ale nevyvolávají

velký zájem. Korupčních kauz je mnoho, rychle se střídají, nevedou k žádnému postihu. Veřejnost vůči nim otupěla. Zvykli jsme si. Situace nápadně připomíná New York koncem devadesátých let. Když se stal starostou Rudolpho Giuliani, byly vraždy, loupeže a přepadení na denním pořádku. Lidé se báli vyjít na ulici. Policie byla úplně paralyzovaná. Giuliani tehdy jmenoval policejním šéfem Williama Brattona. Ten začal New York čistit podle teorie rozbitých oken. Policisté tvrdě stíhali jízdu na černo, graffiti, močení na ulici, rozbíjení oken, zdánlivé maličkosti. Drobná kriminalita je ale podhoubím pro velké zločiny. Na ulicích zavládá čistota a pořádek. Změnily se podmínky, kontext, a postupně ubylo i těžkých zločinů. To je návod. Ukazovat prstem na kauzy Gripenů, Pandurů, OpenCard, lyžařského šampionátu v Liberci, čističky odpadních vod nebo IZIP nestačí. Prostor je potřeba začít

čistit zdola. Pak dojde i na největší korupci.

3. Realizaci kroků proti korupci brání systém. Medicínsko-farmaceutický komplex (propojení medicínských špiček, farmaceutických firem, úřadů, pojišťoven, podnikatelů, politiků) je korupcí tak prorostlý, že v jeho rámci nemá problém řešení. „Jestliže nemá problém řešení v rámci systému, nejde již o problém, ale o systémovou vadu. Takový systém se vlastní vahou hrouť,“ píše Francis Fukuyama v knize Konec dějin. Přesně v takové situaci se nacházíme. Pokud budeme na realizaci kroků k potlačení korupce čekat, tak se jich nedočkáme. Tlustí, líní a zakorumpovaní kapři si rybník sami nevypustí. Proč by to také dělali, když je nikdo nenutí. Ty kroky musíme začít dělat okamžitě, každý sám za sebe, v nejbližším okolí a ve vlastním zájmu. Jinak se v tom páchnoucím bahně všichni udusíme.

nová kniha

„Lékař je člověk, který podává léky, o nichž ví jen velmi málo, k léčbě nemoci, o nichž ví ještě méně, lidem, o nichž neví vůbec nic.“ Voltairova slova vystihují paradox biologické medicíny, jež vychovává špičkové specialisty, pro něž je porozumění nemoci důležitější než porozumění pacientovi. Za obrovských nákladů tak medicína stále

méně přispívá ke zlepšení zdraví. Loni překročily náklady na léky v ČR 55 miliard korun. Počet občanů obávajících se o svoje zdraví se přitom stále zvyšuje, v roce 2005 obavy vyjádřilo 42 procent lidí. Něco tu zkrátka nehraje. Problém není jen v tom, jak se ve zdravotnictví plýtvá. Problém je

v samotném základu biologické medicíny, v úzkém zaměření na chorobu, v ignorování celostního, komplexního přístupu k člověku ve zdraví i nemoci.

Jan Hnízdil se narodil v roce 1958. Lékařství studoval na Karlově univerzitě. Je atestovaným internistou a rehabilitačním lékařem. Po absolutoriu v roce 1984 pracoval jako odborný asistent na Katedře tělovýchovného lékařství Fakulty tělesné výchovy a sportu UK. Poté deset let vedl rehabilitační oddělení Fakultní polikliniky Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Jako externí pedagog přednáší problematiku dopingů a sportovní zátěže na III. lékařské fakultě UK. V současné době pracuje v Centru komplexní péče v Dobřichovicích u Prahy, kde se věnuje komplexní, psychosomatické medicíně.

Je autorem či spoluautorem řady odborných článků a publikací. Ve fejetonech, sloupcích a glosách, ať už tištěných v novinách, či publikovaných na internetu, se vyjadřuje k úskalím lékařské profese i k aktuálnímu dění nejen ve zdravotnictví.

JUDr. Miroslav Černý, Ph.D.
Advokátní kancelář Bradáč Advokáti, Praha

Právo a korupce

Pojem „korupce“ vychází z latinského slova corrumpere. Tento pojem může mít význam obecného zmaření, pokazení, zničení či zrušení nějaké věci, ale rovněž význam, ve kterém tomuto slovu rozumíme my v každodenním životě, ve smyslu, v jakém o všudypřítomné korupci referují sdělovací prostředky. Také zde dochází ke zkažení, svedení, podplacení zkorumpované osoby penězi, dary, příslibem nějakých výhod.

Korupce není novým jevem, je stará jako lidstvo samo. V bibli se setkáváme s postavami, které se nechaly zkorumpovat často s dalekosáhlými následky – epizoda Adama a Evy v ráji, kdy ke zkorumpování, k překročení zákazů a daných norem, postačilo pouhé šfavnaté jablko, nabídnuté ovšem dostatečně sugestivně jako příslib věcí mnohem lepších, které budou následovat (Gn 3, 1–8). Často se ale v bibli setkáváme také s těmi, kteří k nabízeným výhodám byli imunní, což je případ apoštolů, kteří kategoricky odmítají předávat své charisma dalším osobám za peníze (Skt 9, 9–24). Starověký Řím jako kolébka práva se také musel potýkat s korupcí, nejvíce v krizové době konce římské republiky. Ciceronovy soudní řeči proti Verrovi, římskému správci Sicílie v letech 73–71 př. n. l., ukazují praktiky zneužívání politické moci k vlastnímu obohacení stejně barvitě jako náš dnešní tisk. Také z Pliniových dopisů císaři Trajánovi se dozvídáme o případech korupce spojených s veřejnými zakázkami, opět nikoli nepodobných naší současnosti.

Korupce tedy byla, je a vždy bude potenciálním nebezpečím, byť nikoli stejně silně ve všech zemích a ve všech kulturách. Korupce je mravní rakovinou, která se může projevit na mnoha místech těla společnosti. Postihuje politiku, hospodářství i společnost. Může být drobná nebo velká, organizovaná nebo neorganizovaná. Vyznačuje se podplácením, úplatky, vydíráním, zastrahováním, privilegií, neoprávněnými příjmy a jejich vyžadováním, udělováním přízně nebo protežováním.

Zákonné předpisy mohou jev korupce sebepřísněji postihovat, záleží však především na klimatu, existujícím ve společnosti, zda zde bude běžná přítomnost na jedné straně osob úplatek přímo vyžadujících nebo alespoň ochotných přijmout, a na druhé straně osob úplatek nabízejících nebo ochotných dát za poskytnu-

tu laskavost. V italštině existují dva rozdílné pojmy: „corruzione“ je nedovolené jednání veřejného činitele, který přijme úplatek za poskytnuté zvýhodnění, zatímco „concussione“ (z latinského „concussio“) je trestným činem veřejného činitele, který pro sebe předem takový úplatek vyžaduje, nebo si jej dokonce vynucuje, je to jakési „vydírání“ ze strany veřejné moci. Situace se stává nebezpečnou v okamžiku, kdy je korupce neformálně institucionalizována, kdy se stává nepsanou zvyklostí, sloužící už nikoli pouze k obohacení jednotlivců, ale kupříkladu i k navýšení příjmů stranických pokladen. Zákony pak sice formálně nadále existují, ale reálný život se odehrává mimo ně. Jestliže korupce bují v nejvyšších patrech státní správy (kupříkladu miliardové trendy na vojenské dodávky), není důvod, aby se tento způsob myšlení a jednání nepřenášel do běžného života, v podobě uplácení úředníků, dopravních policistů, činitelů veřejné správy atd. Do tohoto druhu korupce se zapojuje mnohem větší množství účastníků, třebaže úplatky jsou nepoměrně menší než u velké korupce. V mnoha zemích je tento typ korupce brán jako nezbytná součást fungování společnosti.

Je úkolem zákonodárce se s těmito problémy neustále vyrovnávat, a to především v rovině trestního práva. V České republice je z velkých zákoníků nejčerstvější právě trestní zákoník, neboli zákon č. 40/2009 Sb., který dané problematice věnuje několik paragrafů.

Korupce může být jedním ze způsobů, jimiž úřední osoba zneužívá svoji pravomoc, s cílem způsobit jinému škodu nebo naopak opatřit sobě či jinému neoprávněný prospěch. Tento aspekt korupce postihuje § 329 trestního zákona. Podle výše způsobené škody zde hrozí trestní sazba odnětí svobody od šesti měsíců do dvanácti let. Trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby se řadí v případě, že se jí získává prospěch vel-

kého rozsahu nebo způsobuje škoda velkého rozsahu, mezi zvláště závažné zločiny, proto v těchto případech již samotná příprava k němu, i kdyby nebyl realizován, je trestná. Způsobená škoda či naopak prospěch mohou mít rovněž nemateriální ráz, i v tomto případě trestnost zůstává.

Klíčovými pro problematiku korupce jsou § 331 až 334 trestního zákona, zabývající se úplatkářstvím. § 331 pojednává o přijetí úplatku, § 332 o podplacení, § 333 o nepřímém úplatkářství a § 334 připojuje společná ustanovení. Všechna tato zákonná ustanovení směřují k tomu, aby věci obecného zájmu byly obstarávány řádně, nestranně a zákonnou formou. Věcí obecného zájmu se v tomto kontextu trestního zákona rozumí ochrana čistoty veřejného života a zájem na ochraně podnikatelských vztahů před korupcí.

Pachatelem trestného činu přijetí úplatku se tedy může stát osoba, jejímž úkolem je obstarávání věcí obecného zájmu (což může, ale nemusí být úřední osoba), nebo podnikatel. Mezi věci obecného zájmu náleží jako součást čistoty veřejného života také uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti potřeb materiálních, sociálních, kulturních a jiných, na jejichž řádném a nestranném plnění má zájem celá společnost (tedy fungování zdravotnictví sem patří bezesporu také), a rovněž obstarávání věcí obecného zájmu ve sféře obchodních vztahů. Do pokojného chodu v těchto oblastech zasahuje jako protiprávní element úplatek, definovaný jako neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, kterého se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě a na které jinak nemá nárok. Nemusí se zde po každé jednat o úplatek ve smyslu „obálky“, ale o příslib obdobného protiprávního zvýhodnění v jiné oblasti či na jiném místě ve smyslu pravidla „do ut des“, pokud i toto protiplnění spočívá ve zvýhodnění, na něž zvýhodněný nemá nárok. Komentář (PAVEL ŠÁMAL a kol., Trestní zákoník II, Praha 2010, 2. díl, str. 2886) ovšem připomíná, že ne všechno musí být úplatkem. Úplatkem tak nemusí být například spropitné, vyjadřující

spokojenost zákazníka s poskytnutými službami v oblastech, kde je spropitné obvyklé.

Úplatek může být dán či přislíben již před obstaráním věci obecného zájmu, v jeho průběhu či až dodatečně. Již samo přijetí slibu úplatku je trestným činem, pokud jej uplácený neodmítne a projeví svůj souhlas, ať již výslovně, nebo nepřímou (konkludentně). Trestným činem je rovněž žádost o poskytnutí úplatku, ať již požadovaný úplatek je poté poskytnut, či nikoliv.

Pachatelem trestného činu podplácení je ten, kdo v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek. Zde podle závažnosti konkrétního případu může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody až do šesti let. Nabídka či slib úplatku mohou být opět učiněny přímo nebo nepřímou, úplatek může mít podobu finanční částky či jiných výhod. Přítěžující okolností je kupříkladu nabídnutí úplatku úřední osobě. Vždy se hodnotí závažnost tohoto trestného činu podle toho, jak velký prospěch zamýšlel pachatel získat.

Veškeré výše citované předpisy nejsou pouze výtvorem českých zákonodárců, ale odrážejí snahu Evropské unie o eliminování korupce. Jsou recipovány evropské právní normy, které jsou za tímto účelem vydávány. Je třeba uvést především Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 22. července 2003 o boji proti korupci v soukromém sektoru. Jestliže však podle žebříčku vnímání korupce (*Corruption Perception Index*, CPI), který každoročně vydává mezinárodní nevládní organizace Transparency International, patří Česká republika mezi sedm nejzkorumpovanějších států Evropské unie, kde se nachází na 21. místě (53. místo na světě), nelze očekávat, že situace se u nás výrazně změní k lepšímu, či dokonce stane optimální v krátké době. To platí i pro situaci ve veřejném zdravotnictví, kde se korupce neprojevuje o nic méně než v jiných oblastech. Platné právní předpisy představují adekvátní nástroj k boji proti korupci, to, co je třeba změnit spíše než právo, je společenské klima, které korupci přijímá jako zcela běžnou součást každodenního života.

